

¿Qui vol estudiar filologia catalana?

Jordi Ginebra

Catedràtic de la Universitat Rovira i Virgili

El problema

Avui, la demanda a Catalunya per cursar estudis universitaris de filologia catalana és baixa. En canvi, la inserció laboral dels graduats en aquesta matèria és molt alta. Aquesta situació contradictòria té diversos efectes. El més important és que no hi ha prou titulats per cobrir les places de professorat de secundària en l'àrea de la llengua i la literatura catalanes. I això vol dir que es contracta professorat sense la preparació adequada. I això té conseqüències molt negatives en la formació dels alumnes.

¿Quines són les causes del problema? ¿Què es pot fer per solucionar-lo? L'escassa demanda per estudiar filologia catalana té unes quantes causes, i no les podem tractar totes aquí. Però la pèrdua progressiva del pes que té el català com a valor social, polític i cultural al si de la comunitat catalana hi està clarament relacionada, ni que sigui com a causa mediata. Una pèrdua que fins i tot es fa evident davant un fenomen

que resulta sorprenent: en els darrers anys ha crescut l'independentisme, però el creixement de la voluntat sobiranista no ha anat associat a la inquietud per fer progressar l'extensió de l'ús del català ni per fer-ne augmentar el prestigi. De fet, ha passat més aviat al contrari. Avui, com explica Carme Junyent en *El futur del català depèn de tu*, que s'acaba de publicar, la situació de la llengua catalana és més crítica que mai.

Tampoc no és aquest el lloc per a tractar les causes de la situació crítica del català. Treballs com el de Junyent les han estudiades. Les condicions en què viuen avui les llengües socialment i políticament desafavorides estan determinades en part per factors globals, difícils de combatre. I, en el cas català, en part per factors polítics com l'hostilitat sistemàtica de l'Estat espanyol a la diversitat lingüística. Però hi ha una pregunta que caldria fer-se contínuament. ¿Han fet la societat catalana i els seus governants, durant els darrers quaranta anys, tot el que podien fer per reforçar i estendre l'ús del català?

Perquè la situació de la filologia catalana a la universitat acaba constituint un cercle viciós. Si la societat catalana no valora prou el seu idioma, és difícil que hi hagi interès per estudiar llengua i literatura catalanes. I, alhora, la notícia, que es va repetint, que la filologia catalana no desperta interès entre els joves, és un factor més que no contribueix gens a donar prestigi a l'idioma.

Cal pensar, doncs, en mesures que ajudin a fer que els nostres estudiants s'engresquin amb la idea d'estudiar filologia catalana. Naturalment, hi ajudarà qualsevol mesura que faci que el català adquireixi consistència i representativitat al si de la societat catalana. I que n'adquireixin els actius que la llengua vehicula, com ara la literatura catalana. Es poden fer grans accions en aquesta línia —caldría fer grans accions. Però quan les grans accions són difícils —o mentre no tenim capacitat de materialitzar-les— se'n poden fer de més senzilles. I pot ser que resultin eficaces.

L'exemple al qual em referiré tot seguit es mou en aquest terreny de les coses assequibles, i vol respondre en part a la pregunta si la societat catalana i els seus governants han fet tot el que podien per reforçar l'ús del català. O, dit d'una altra manera, vol fer evident que no té gaire sentit fer denúncies enèrgiques de l'hostilitat de l'Estat espanyol en relació amb la llengua catalana si, d'altra banda, els catalans i el govern de Catalunya no fan tot el que poden a favor del català.

Una qüestió concreta

Per exercir la docència a secundària avui cal haver cursat, després de la carrera, un màster oficial en formació del professorat. Aquest màster està organitzat per especialitats, d'acord amb les matèries que s'impartiran als instituts: anglès, dibuix, filosofia, matemàtiques, etc. No hi ha a Catalunya, en canvi, una especialitat de llengua i literatura catalanes. L'especialitat és «Llengua i Literatura Catalana / Castellana». Aquest és un primer problema que desconcerta la persona més ben predisposada. ¿Com és que no hi ha una especialitat de català? Cal tenir en compte que no es tracta d'una imposició del govern de Madrid, sinó d'una decisió presa a Catalunya. Amb aquesta indistinció entre català i castellà, ¿quin és el missatge que es transmet a la societat catalana sobre l'especificitat de la llengua pròpia de Catalunya?

Però la qüestió és encara més sorprenent. Per a accedir a aquesta especialitat conjunta (de català i castellà) no cal tenir la titulació específica de graduat en filologia catalana o en filologia espanyola. S'hi pot accedir des d'altres titulacions. Es pot aduir que és lògic que sigui així si no hi ha prou graduats en català. Cert. Llavors caldría, de tota manera, exigir-los la formació mínima necessària en la llengua i la literatura del país. En rigor, la normativa ja preveu aquest escenari, i estableix la realització d'una prova que acrediti el domini de les competències relatives a l'especialització. Però aquesta prova no s'ha fet mai, en part perquè es dóna per descomptat, sense fonament, que aquestes altres titulacions proporcionen aquestes competències (vegeu l'estudi de Núria Alturo i Albert Soler, «La formació del professorat d'ensenyament secundari: competències, incompetències i negligències», dins *Afer d'estat: la*

Per accedir a aquesta especialitat conjunta (de català i castellà) no cal tenir la titulació específica de graduat en filologia catalana o en filologia espanyola.

---

llengua i la literatura catalanes a la secundària i a la universitat, edició de Daniel Casals i Francesc Foguet, Barcelona, Societat Catalana de Llengua i Literatura, 2018, p. 141-163).

En la pràctica, doncs, es pot obtenir el màster que faculta per ensenyar llengua i literatura catalanes amb un coneixement de català inferior al que teòricament posseeix un estudiant que acaba de superar l'ESO. (Ara mateix, l'estudiant estranger del màster ha d'acreditar que coneix el català i el castellà a un nivell mínim de B1 en el moment de la preinscripció, i ha d'assolir un nivell de suficiència de totes dues llengües —nivell B2— en finalitzar el màster, però aquest requisit no afecta els estudiants de l'Estat de fora dels Països Catalans.) Amb altres paraules: per preparar-se per a la feina de professor de llengua i literatura catalanes té poca rellevància la formació específica en la matèria que s'ensenyarà. En té tan poca que els graduats en filologia catalana ni tan sols tenen assegurat l'accés prioritari al màster: se'ls concedeix una puntuació addicional, però en cap cas no s'assegura que seran admesos abans que els graduats en altres disciplines. ¿S'estan impulsant els estudis de filologia catalana si no són necessaris per a exercir com a docent de llengua i literatura catalanes?

Aquesta situació, certament, és incomprendible. Però encara no l'hem descrita del tot. En realitat, un graduat en filologia catalana que cursa el màster en formació del professorat es troba després que comparteix la borsa de treball de personal docent amb

persones amb altres graus (Humanitats, Periodisme, Comunicació, Art Dramàtic). Com que a la borsa de treball també es valoren mèrits no vinculats amb la llengua i la literatura catalanes, pot ser que aquests altres graduats assoleixin una puntuació més alta, i que siguin cridats a fer classes de català abans que el graduat en filologia catalana.

I amb això s'ha tancat el cercle. Resulta, doncs, que fan falta graduats en filologia catalana, però que els joves que s'animen a cursar-la no tenen ni tan sols la garantia que el seu títol els donarà prioritat a l'hora d'accedir a la docència de la llengua i la literatura catalanes a secundària. ¿És aquesta una manera d'impulsar la demanda dels estudis de filologia catalana? ¿No és més aviat una manera de dir que serveixen de molt poc? ¿I no és una manera de certificar, davant la societat, que el contingut de la matèria Llengua i Literatura Catalanes té molt poc valor?

Moltes persones compromeses amb la llengua —professors, escriptors, gramàtics— han fet esforços titànics perquè es faci servir amb dignitat i no perdi els elements que la fan genuïna i infinitament apta. La recuperació de l'idioma, a més, no ha estat una recuperació plena, sinó que s'ha produït parcialment, amb entrebancs i retrocessos, i amb l'aparició de noves amenaces per a la consolidació del català com a llengua referencial. En aquest context, l'atenció al català a secundària hauria de ser prioritària. Acabem de veure que no és el cas.

Final

La modificació a Catalunya de les condicions per esdevenir professor de llengua i literatura catalanes a secundària no farà augmentar de cop la demanda per estudiar filologia catalana, ni farà canviar sobtadament el pes que té la llengua catalana com a valor social, polític i cultural al si de la comunitat catalana. Però hi ajudarà. És una acció que pertany al conjunt de les mesures a l'abast, i que depèn de l'Administració catalana. No té sentit denunciar la posició agressiva de l'Estat espanyol davant el català si després no s'actua amb coherència per reforçar la dignitat del que, almenys per ara, és l'idioma propi del país. ■

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA

Foix de Sarrià

Major de Sarrià, 57
08017 Barcelona
Tel. 93 203 07 14 - 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 Barcelona
Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56

www.foixdesarria.com